Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Er referens/dnr
U2025/01339

2025-09-01

Remissvar

Svenskt Näringsliv, Förhandlings- och samverkansrådet PTK och LO (parterna) har beretts möjlighet att yttra sig över promemorian *En särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma.*

Svenskt Näringsliv företräder 49 bransch- och arbetsgivarförbund, som i sin tur representerar 60 000 små, medelstora och stora företag, som tillsammans sysselsätter omkring 2 miljoner medarbetare. 98 procent utgörs av små och medelstora företag.

Förhandlings- och samverkansrådet PTK består av 26 fackförbund som tillsammans har mer än 1 miljon privatanställda tjänstemän som medlemmar.

LO (Landsorganisationen i Sverige) är en sammanslutning av 13 fackförbund som tillsammans organiserar cirka 1,4 miljoner arbetare.

Svenskt Näringsliv, PTK och LO:s ståndpunkter i sammanfattning

De avtalade och grundläggande omställnings- och kompetensstöden ger tillsammans med omställningsstudiestödet yrkesverksamma kraftigt ökade möjligheter att finansiera studier som stärker deras framtida ställning på arbetsmarknaden, förbättrar arbetsgivares och samhällets tillgång till efterfrågad kompetens och stärker sammantaget Sveriges konkurrenskraft, tillväxt och välstånd. Men för att reformernas fulla potential ska nås måste enligt parterna även reformer som innebär att utbildningssystemet i ökad utsträckning anpassas till yrkesverksammas behov och förutsättningar genomföras.

Parterna har till nuvarande och tidigare regering fört fram att det bör tillsättas en utredning om högskolans resurstilldelning, och att en central del i utredningsuppdraget ska vara att skapa varaktiga och långsiktigt stabila förutsättningar för livslångt lärande och ett tillgängligt, relevant, flexibelt, digitaliserat och uppdaterat utbud för yrkesverksamma som utgår från näringslivets och den övriga

arbetsmarknadens behov.[1] Parterna ser därför mycket positivt på att den nu aktuella utredningen tillsattes samt hade förmånen att i en referensgrupp följa utredningsarbetet.

Parterna är övergripande positiva till utredningens förslag till särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma. Parterna ser bland annat positivt på att den modell som föreslås minskar de risker som finns för lärosätena i det nuvarande systemet när det gäller exempelvis osäkerhet kring söktryck, små studerandegrupper och lägre prestationsgrad. Parterna är även positiva till att utredningen tar hänsyn till att utbildning för yrkesverksamma kan vara mer resurskrävande än annan utbildning och bedömer att utredningens förslag bör ge förutsättningar för utbildning av hög kvalitet. Parterna är vidare positiva till att modellen innehåller en särskild ersättning för utveckling av ny utbildning för yrkesverksamma – vilket är något som parterna har lyft fram som nödvändigt för att åstadkomma en mer genomgripande förnyelse av utbudet för yrkesverksamma. Parterna är därtill positiva till förslaget att modellen ska träda i kraft redan den 1 januari 2026. Detta då parterna ser ett mycket stort och angeläget behov av att universitet och högskolor får bättre förutsättningar att utveckla och upprätthålla ett utbildningsutbud som möter yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov.

Parterna ser dock även behov av vissa justeringar i förslaget till särskild ersättningsmodell för att modellen ska vara ändamålsenlig och fylla sitt syfte sett till yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov, och för att parterna ska stå bakom förslaget i sin helhet.

Det är enligt parterna avgörande att den särskilda ersättningsmodellen görs kompatibel med omställningsstudiestödet, både på så vis att de möjligheter som finns att studera med omställningsstudiestöd återspeglas i formatet på de utbildningar som kan ges inom den särskilda ersättningsmodellen och att yrkesverksamma som finansierar sina studier med omställningsstudiestöd kan få stöd för hela, och inte endast delar av, utbildningarna som ingår den särskilda ersättningsmodellen.

- Det behöver enligt parterna vara möjligt för lärosätena att använda den särskilda ersättningsmodellen även för kurser på heltid, vilket är en möjlighet inom omställningsstudiestödet som många yrkesverksamma efterfrågar då det ger förutsättningar att vara studieledig från sitt arbete på heltid och fokusera enbart på sina studier. Likaså är studier på heltid vanligen mer effektivt för och efterfrågat av personer som är mellan arbeten. Parterna avstyrker därmed förslaget att den särskilda ersättningsmodellen endast ska ges för utbildning på deltid upp till 75 procent av heltid.
- För att utbildning inom den särskilda ersättningsmodellen ska vara kompatibel med omställningsstudiestödet bör utbildningarna endast kunna omfatta 1,5, 3, 4,5 och 6 högskolepoäng. Vid samtliga omfattningar däremellan går individen miste om en del av ersättningen från omställningsstudiestödet och får därmed ett bortfall av inkomst. Parterna bedömer att 6 högskolepoäng är en lämplig maximal omfattning på kurser inom modellen, vilket motsvarar fyra veckors heltidsstudier. Parterna avstyrker därmed utredningens förslag att den maximala omfattningen ska vara 5,5 högskolepoäng.
- För att den särskilda ersättningsmodellen ska vara kompatibel med omställningsstudiestödet bör den endast kunna användas till utbildningar som följer de studietakter som finns i

[1] ”Parternas förslag om utbildningsutbud och validering med anledning av det nya huvudavtalet och omställningsstudiestödet” (2022).

omställningsstudiestödet, dvs. heltid och 20, 40, 50, 60 och 75 procent av heltid. Vid studietakter där emellan går individen miste om en del av ersättningen från omställningsstudiestödet och får därmed ett bortfall av inkomst. Utbildningar bör därmed kunna ges på ett sådant sätt att antalet högskolepoäng och studietiden motsvarar ett åtagande om 0,3 – 0,6 – 0,75 – 0,9 – 1,125 eller 1,5 högskolepoäng per vecka.[2]

Parterna ser det som nödvändigt att utbudet inom den särskilda ersättningsmodellen – vars uttalade syfte är att möta just yrkesverksammas behov av utbildning – möjliggör för studier med omställningsstudiestöd. Parterna vill betona att det därtill är positivt och önskvärt att en särskild ersättningsmodell även möter behov av utbildning hos yrkesverksamma som inte finansierar sina studier med omställningsstudiestöd. Partena anser att en modell som bygger på de *”byggklossar”* som omställningsstudiestödet erbjuder, i form av olika möjliga kombinationer av studieomfattning och studietakter, erbjuder en kombination av hög flexibilitet och tydlighet som i praktiken underlättar för lärosätena att utforma utbildningar som möter behoven hos yrkesverksamma som studerar både med och utan omställningsstudiestöd.

Parterna delar utredningens bedömning om att det inte är tillräckligt att införa en modell med garanti för minsta ersättning och medel för utveckling av ny utbildning. Parterna instämmer med utredningen om att den särskilda ersättningsmodellen därför även bör kombineras med en komponent för omfördelning av resurser, för att lärosätena ska ha incitament att ge utbildningar som riktar sig till yrkesverksamma inom den särskilda ersättningsmodellen. Parterna delar även utredningens uppfattning om att det är rimligt och nödvändigt med viss omfördelning både mellan och inom lärosäten.

Parterna tillstyrker i huvudsak förslaget att en komponent ska ge incitament och omfördela anslag så att utveckling av utbildning för fort- och vidareutbildning samt omställning för yrkesverksamma premieras. Parterna delar utredningens bedömning att det kan behövas ytterligare en komponent i omfördelningsmodellen så att inte det utredningen benämner som grundläggande utbildning ska missgynnas. Parterna bedömer dock att omfördelningsmodellens båda komponenter, och i synnerhet den komponent som innebär en omfördelning på grundval av lärosätenas ekonomiska värde för examina, kan behöva utredas ytterligare avseende dess närmare utformning och effekter innan den införs.

Parterna delar utredningens uppfattning om att en omfördelning bör vara av begränsad omfattning, att den bör införas fem år efter att den särskilda ersättningsmodellen tagits i bruk och att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) bör få i uppdrag vidareutveckla modellen.

Utredningens uppdrag var att ta fram förslag som kan hanteras inom nuvarande ekonomiska ramar. Parterna bedömer dock att lärosätena behöver tillföras nya öronmärkta resurser utöver nuvarande takbelopp för den särskilda ersättningsmodellen, fram till dess att en omfördelningsmodell tas i bruk fem år efter att den särskilda ersättningsmodellen införts.[3] Det är enligt parternas bedömning nödvändigt för att sektorn som helhet ska ha incitament att börja nyttja den nya särskilda ersättningsmodellen tillräckligt snabbt och i tillräcklig omfattning för att kunna möta de stora behoven av ny kompetens som finns hos både yrkesverksamma och på arbetsmarknaden. Utan nya

[2] För parternas närmare synpunkter se avsnitt 2.5.3 i bilaga.
[3] ”Parternas förslag om utbildningsutbud och validering med anledning av det nya huvudavtalet och omställningsstudiestödet” (2022).

resurser utöver takbeloppen bedömer parterna att risken är stor att lärosätena i stället i huvudsak fortsätter med det utbud de redan har.

I bilaga utvecklar parterna synpunkterna ytterligare.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Karin Johansson

FÖRHANDLINGS- OCH SAMVERKANSRÅDET PTK

Martin Wästfelt

LO

Johan Lindholm

Bilaga

Nedan följer parternas närmare synpunkter på de olika specifika förslagen och bedömningarna i promemorian. Parterna lämnar även i vissa fall synpunkter på utredningens underliggande analys, samt på de resonemang som utredningen för om behovet av förändringar inom andra regelverk och system som inte varit del av utredningens uppdrag men som utredningen bedömer är av stor betydelse för att den särskilda ersättningsmodellen ska kunna nå avsedd effekt.

2.1.1 En ny ersättningsmodell ska vila på fyra övergripande principer

Utredningens förslag: Ersättningsmodellen ska vila på följande principer:
1. Lärosätenas ansvar att utifrån studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov utveckla och dimensionera fort- och vidareutbildningar samt utbildning för omställning för yrkesverksamma.
2. En ny ersättningsmodell ska ge lärosätena långsiktiga och stabila ekonomiska förutsättningar för utbildningarna i fråga.
3. En ny ersättningsmodell ska leda till ett effektivt utnyttjande av resurserna för att skapa en utveckling av lärosätenas utbildningsutbud för yrkesverksamma i syfte att möta behov som den föränderliga arbetsmarknaden ger upphov till.
4. Ersättningsmodellen ska vara resurseffektiv genom att vara transparent, enkel att tillämpa och inte ge upphov till höga administrativa kostnader.

Parternas ståndpunkt
Parterna delar utredningens uppfattning om att de fyra övergripande principer som utredningen anger är centrala för den särskilda ersättningsmodellen.

Utgångspunkten bör, som utredningen föreslår, vara att det ska vara lärosätenas ansvar att utveckla och dimensionera utbildningsutbudet utifrån yrkesverksammas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Parterna vill betona att det är centralt att lärosätena i hög utsträckning utvecklar och dimensionerar utbudet i nära samverkan med företrädare för arbetslivet, som företag, organisationer och arbetsmarknadens parter.

Det är vidare centralt att en ny ersättningsmodell ska ge lärosätena långsiktiga och stabila ekonomiska förutsättningar för utbildning av yrkesverksamma. Parterna har fört fram till både tidigare och nuvarande regering att detta är nödvändigt för att lärosätena ska kunna planera sin verksamhet, utveckla utbildningar, göra investeringar och avsätta lärarresurser för utbildning av yrkesverksamma.[4]

2.2.2 Incitament behövs på flera nivåer inom ett lärosäte

Utredningens bedömning: En särskild ersättningsmodell behöver ge incitament på olika nivåer inom ett lärosäte för nya utbildningar för fort- och vidareutbildning och omställning för yrkesverksamma. En kombination av incitament på lärosätes- eller fakultetsnivå och incitament nära utförandet av utbildning bedöms ge bästa effekt.

Parternas ståndpunkt
Parterna delar utredningens bedömning att en ny särskild ersättningsmodell för att ge bästa effekt

[4] ”Parternas förslag om utbildningsutbud och validering med anledning av det nya huvudavtalet och omställningsstudiestödet” (2022).

behöver ge incitament för ny utbildning för yrkesverksamma både på lärosätes- eller fakultetsnivå och nära utförandet av utbildning.

2.3.3 Yrkesverksamma studerar i regel på deltid

Under rubriken skriver utredningen *att ”Yrkesverksamma är också mer intresserade av att studera på deltid snarare än heltid”*. Utredningen hänvisar vidare till statistik från läsåret 2022/23 som visar att 89 procent av de yrkesverksamma studenterna i åldersgruppen 27-64 år studerade på utbildning som gavs på deltid.

Parternas ståndpunkt

Parterna anser det saknas ett resonemang i analysen om att införandet av omställningsstudiestödet för studier som bedrivs från och med den 1 januari 2023 ger yrkesverksamma helt nya och betydligt mer fördelaktiga möjligheter än tidigare att finansiera och bedriva studier även på heltid. Utredningens analys är baserad på statistik över yrkesverksammas studiedeltagande under perioden från läsåret 2017/18 till läsåret 2022/2023. Då omställningsstudiestödet gick att erhålla först från och med vårterminen 2023 och då dessutom i begränsade volymer samtidigt som Centrala studiestödsnämnden (CSN) initialt hade stora problem att handlägga ansökningarna, baseras utredningens analys helt på de förutsättningar till studiefinansiering som fanns innan omställningsstudiestödet hunnit få genomslag i praktiken. Parterna anser att den statistik som redovisas därmed inte ger en adekvat grund för den avgränsning till studier på deltid inom den särskilda ersättningsmodellen som utredningen gör under avsnitt 2.5.3. Parterna bedömer, baserat bland annat på kontakter och undersökningar med yrkesverksamma att en relativt stor grupp yrkesverksamma vill och har behov av att studera med omställningsstudiestödet på såväl korta kurser, som paket av korta kurser, på heltid.[5] För parterna är det, som vi beskriver närmare under avsnitt 2.5.3 centralt att yrkesverksamma ges den möjligheten på utbildningar som finansieras med den särskilda ersättningsmodellen. Det är även enligt parterna nödvändigt för att den särskilda ersättningsmodellen ska bidra fullt ut till näringslivets kompetensförsörjning.

2.5.1 Två resursfördelningssystem kan innebära otydlighet och konkurrens mellan systemen

Utredningens bedömning: En särskild ersättningsmodell behöver kunna samexistera med den normala ersättningsmodellen. Därför behöver lärosätena kunna identifiera vilken ersättningsmodell som ska användas och, om båda är möjliga, kunna undvika konkurrens mellan dem.

Parternas ståndpunkt

Parterna delar utredningens bedömning att en särskild ersättningsmodell behöver kunna samexistera med den normala ersättningsmodellen, att lärosätena behöver kunna identifiera vilken ersättningsmodell som ska användas och kunna undvika konkurrens mellan dem.

[5] Exempelvis visar en undersökning som Novus gjort (på uppdrag av Unionen) bland privatanställda tjänstemän, att av de tjänstemän som svarat att de helst skulle välja högskolan och mest troligt en kurs (från en vecka till en termin) om de skulle studera med omställningsstudiestöd, så skulle 4 av 10 föredra att studera på heltid. Uppgifter parterna erhållit från CSN visar därtill att av dem som beviljades och fick omställningsstudiestöd utbetalat under 2023 för fristående kurser vid högskolan, så studerade 62 procent på heltid.

2.5.2 En ersättning för utbildning där de flesta är yrkesverksamma och studerar av arbetslivsrelaterade skäl

Utredningens förslag: Den särskilda ersättningsmodellen ska endast ersätta utbildning som är relevant för svensk arbetsmarknad nu eller i framtiden, där merparten av studenterna på utbildningen är yrkesverksamma på svensk arbetsmarknad och följer utbildningen av de huvudsakliga skälen fort- och vidareutbildning eller omställning.

Parternas ståndpunkt

Parterna tillstyrker utredningens förslag. Parterna delar utredningens slutsats att ett rimligt krav för utbildning inom modellen är att medparten, minst 50 procent, av deltagarna är yrkesverksamma som studerar av huvudsakliga skälet fort- och vidareutbildning eller omställning. Då det som utredningen skriver inte är möjligt att veta på förhand om dessa krav är uppfyllda är det centralt att lärosätena noga i efterhand följer upp om villkoren är uppfyllda, genom exempelvis frågor i en kursenkät, så att utbildningar som inte i praktiken når målgruppen avslutas och ersätts av nya utbildningar. Vidare bedömer parterna att det är rimligt att utbildningarna ska vända sig till yrkesverksamma på, och vara relevanta för, den svenska arbetsmarknaden, vilket utesluter utbildningar som främst riktar sig till internationella studenter.

2.5.3 Korta kurser på deltid utgör övergripande kriterier för den särskilda ersättningsmodellen

Utredningens förslag: Den särskilda ersättningsmodellen ska endast användas på utbildningar i form av fristående kurser med ett omfång på 1,5–5,5 högskolepoäng. Utbildningarna ska ges på deltid på maximalt 75 procent av heltid.

Parternas ståndpunkt

Parterna avstyrker i väsentliga delar förslaget som det formuleras av utredningen.

Det är enligt parterna avgörande att den särskilda ersättningsmodellen i större utsträckning görs kompatibel med omställningsstudiestödet, både på så vis att de möjligheter som finns att studera med omställningsstudiestöd återspeglas i formatet på de utbildningar som kan ges inom den särskilda ersättningsmodellen och att yrkesverksamma som finansierar studier med omställningsstudiestöd kan få stöd för hela, och inte endast delar av, utbildningarna som ingår den särskilda ersättningsmodellen.

Det behöver enligt parterna vara möjligt för lärosätena att använda den särskilda ersättningsmodellen även för kurser på heltid, vilket är en möjlighet inom omställningsstudiestödet som stora grupper yrkesverksamma efterfrågar då det ger förutsättningar att vara studieledig från sitt arbete på heltid och fokusera enbart på sina studier. Likaså är studier på heltid vanligen mer effektivt för och efterfrågat av personer som är mellan arbeten. Möjligheten att finansiera studier på så väl program som kurser på både heltid och deltid var grundläggande för parterna i det förslag till ett nytt och parallellt studiestöd för yrkesverksamma som parterna presenterade för staten och som blev grunden för omställningsstudiestödet.[6] Parterna avstyrker därmed utredningens förslag att den särskilda ersättningsmodellen endast ska ges för utbildning på deltid upp till 75 procent av heltid.

[6] Svenskt-Naringsliv-PTK-2020-12-04-Overenskommelse-Forhandlingsprotokoll-trygghet-omstallning-och-anstallningsskydd.pdf

För att utbildning inom den särskilda ersättningsmodellen ska vara kompatibel med omställningsstudiestödet bör utbildningarna enligt parterna endast kunna omfatta 1,5, 3, 4,5 och 6 högskolepoäng. Vid samtliga omfattningar däremellan går individen miste om en del av ersättningen från omställningsstudiestödet och får därmed ett bortfall av inkomst.[7] Parterna bedömer att 6 högskolepoäng är en lämplig maximal omfattning på kurser inom modellen, vilket motsvarar fyra veckors heltidsstudier. Parterna avstyrker därmed utredningens förslag att den maximala omfattningen bör vara 5,5 högskolepoäng. Parterna delar utredningens slutsats att den lägsta omfattningen på en kurs inom modellen bör vara 1,5 högskolepoäng, vilket även motsvarar den nedre gränsen för omställningsstudiestödet.

För att den särskilda ersättningsmodellen ska vara kompatibel med omställningsstudiestödet bör den enligt parterna endast kunna användas till utbildningar som följer de studietakter som finns i omställningsstudiestödet, det vill säga heltid och 20, 40, 50, 60 och 75 procent av heltid. Vid studietakter där emellan går individen miste om en del av ersättningen från omställningsstudiestödet och får därmed ett bortfall av inkomst. Utbildningar bör därmed kunna ges på ett sådant sätt att antalet högskolepoäng och studietiden motsvarar ett åtagande om 0,3 – 0,6 – 0,75 – 0,9 – 1,125 eller 1,5 högskolepoäng per vecka.

Om lärosätena får möjlighet att utforma utbildningar inom den särskilda ersättningsmodellen som kan delas på tredjedels veckor[8] blir effekten att delar av ersättningen faller bort för studerande med omställningsstudiestöd på ett sätt som både är svårt att förstå och förutse för individen och svårt för CSN att informera om och förklara. Samma sak gäller om lärosätena fritt kan välja studietakt. Om en utbildning till exempel bedrivs på 70 procent får yrkesverksamma med omställningsstudiestöd sin ersättning baserad på nästa lägre steg i omställningsstudiestödet, det vill säga 60 procents studietakt. Om en del av ersättningen från omställningsstudiestödet faller bort för yrkesverksamma som studerar på utbildningar särskilt framtagna för att möta yrkesverksammas behov motverkas både nyttan med omställningsstudiestödet och den särskilda ersättningsmodellen. Detta skapar ineffektivitet i statens insatser för att stärka det livslånga lärandet.[9]

Parterna ser det som nödvändigt att utbudet inom den särskilda ersättningsmodellen – vars uttalade syfte är att möta just yrkesverksammas behov av utbildning – möjliggör för studier med omställningsstudiestöd. Parterna vill betona att det därtill är positivt och önskvärt att en särskild ersättningsmodell i stor utsträckning även möter behov av utbildning hos yrkesverksamma som inte finansierar sina studier med omställningsstudiestöd. Partena anser att en modell som bygger på de *”byggklossar”* som omställningsstudiestödet erbjuder, i form av olika möjliga kombinationer av studieomfattning och studietakter, erbjuder en kombination av hög flexibilitet och tydlighet som underlättar för lärosätena att utforma utbildningar som möter behoven hos yrkesverksamma som studerar både med och utan omställningsstudiestöd. Om lärosätena i stället helt fritt kan utforma utbildningar när det gäller omfattning och studietakt inom minimi och maximigränserna är risken att endast en mindre del av utbudet som finansieras med den särskilda ersättningsmodellen kommer att

[7] Eftersom omställningsstudiestödet endast ersätter hela veckor behöver omfattningen på kurser i den särskilda ersättningsmodellen vid heltidsstudier enligt parterna alltid kunna delas på hela veckor, vilket i högskolan motsvarar enheter om 1,5 högskolepoäng.

[8] Som exempel motsvarar 5 hp 3,33 veckor och 5,5 hp 3,66 veckor.

[9] Parterna vill även erinra om att utredningen enligt uppdraget skulle lämna förslag på hur en modell kan utvecklas för att lärosätena ska få incitament att ta fram kvalificerade kurser och program ”som är flexibelt utformade mot bakgrund av det nya omställningsstudiestödet”.

gå att kombinera fullt ut med omställningsstudiestödet. Detta på grund av lärosätena inte är tillräckligt medvetna om förutsättningarna för omställningsstudiestödet eller att de inte prioriterar att anpassa kurserna efter omställningsstudiestödet.

Utredningen motiverar den övre gränsen om 5,5 högskolepoäng med att det ska vara korta kurser, och med att ett omfång på 5,5 högskolepoäng tydligt skiljer sig från det vanligast förekommande omfånget på 7,5 högskolepoäng. Parterna anser att utredningens argument är svaga. Parterna anser att en övre gräns för den särskilda ersättningsmodellen på just 5,5 högskolepoäng i sig inte är avgörande för att lärosätena ska skapa utbildningar med ett relevant innehåll för yrkesverksamma. Det finns i förslaget till modell ytterligare kriterier som lärosätena måste uppfylla som syftar till att säkerställa utbildningarnas relevans för yrkesverksamma. Utredningen motiverar även sitt förslag om att modellen ska omfatta utbildningar från 1,5–5,5 högskolepoäng som bedrivs under maximalt 75 procent av heltid, med lärosätenas behov av flexibilitet och utbildningarnas attraktivitet för hela gruppen yrkesverksamma. Som parterna har fört fram ovan anser parterna att de kombinationer av studieomfattningar och studietakter som omställningsstudiestödet erbjuder ger lärosätena flexibla möjligheter att skapa utbildningar som är attraktiva för yrkesverksamma, oavsett om de studerar med eller utan omställningsstudiestöd. Sammantaget anser parterna att de effekter utredningen säger sig vilja åstadkomma med de ramar som föreslås för utbildningar inom den särskilda ersättningsmodellen inte uppväger de omfattande problem som kan uppstå för individer som vill och har behov av att studera med omställningsstudiestöd.

Utredningen har valt att avgränsa den särskilda ersättningsmodellen till enbart korta kurser. I uppdraget framgick att utredningen skulle lägga förslag för att stimulera både kurser och program som stärker individens ställning på arbetsmarknaden. Parterna bedömer att det finns ett stort behov hos yrkesverksamma generellt, och i synnerhet bland dem som studerar med omställningsstudiestöd, även av utbildningar särskilt utformade för yrkesverksamma som är längre än 6 högskolepoäng, den maximala omfattningen som parterna föreslår ska gälla för den särskilda ersättningsmodellen.[10] Detta behov kan inom den särskilda ersättningsmodellen, som utredningen belyser, mötas genom att lärosäten tar fram paket av kurser som tillsammans motsvarar mer än det maximala antalet poäng för en separat kurs, eller kurser som tillsammans utgör ett program utformat för yrkesverksamma. Det är enligt parterna centralt att lärosätena även nyttjar möjligheten att lägga samman kurser finansierade med den särskilda ersättningsmodellen till större helheter, för att modellen på ett tillfredsställande sätt ska möta yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov av kompetens. Om lärosätena i för hög utsträckning använder modellen till enbart enstaka och av varandra oberoende kurser kommer den potential modellen har för kompetensförsörjningen inte att nås.

Trots att det finns stora behov av utbildning som är särskilt utformad för yrkesverksamma som är längre än den maxgräns som gäller för enstaka kurser inom den särskilda ersättningsmodellen, bedömer parterna att det av flera skäl är rimligt att varje kurs inom den särskilda ersättningsmodellen ska ha en maximal omfattning om 6 högskolepoäng. Detta dels då en modulbaserad modell med korta kurser ger den flexibilitet som krävs för att möta behov hos yrkesverksamma som finansierar studierna på olika sätt, dels då parterna bedömer att det är inom det kortare och mer flexibla utbudet bristerna idag är som störst i högskolan i förhållande till de behov yrkesverksamma har. Om det skulle

[10] Tidigare undersökningar visar att de som vill studera inom två år i hög grad efterfrågar kortare kurser och utbildningar upp till ett år. Omställningsindikatorn 2022 och 2023, Svenskt Näringsliv.

visa sig att lärosätena inte i tillräcklig uträckning använder den särskilda ersättningsmodellen även till att skapa mer omfattande utbildningspaket, och när så är befogat även program, kan modellen enligt parterna behöva justeras eller kompletteras i syfte att även fler utbildningspaket och program riktade till yrkesverksamma ska erbjudas inom modellen.

2.5.4 Lärosätena behöver motivera och dokumentera varför den särskilda ersättningsmodellen har använts

Utredningens förslag: Lärosätena ska motivera och dokumentera varför den särskilda ersättningsmodellen är applicerbar.

Parternas ståndpunkt
Parterna tillstyrker förslaget.

Parterna delar utredningens slutsats om att lärosätena tydligt ska behöva motivera på vilka grunder lärosätet bedömer att den särskilda ersättningsmodellen är applicerbar och dokumentera detta. Parterna delar även slutsatsen att det är rimligt att varje lärosäte fastställer lärosätesgemensamma riktlinjer på vilka grunder bedömningen ska vila och hur dokumentationen ska utformas, liksom att riktlinjerna och dokumentationen ska kunna utgöra ett underlag för uppföljning av den särskilda ersättningsmodellen av UKÄ och Riksrevisionen.

Vilken effekt utbildningarna inom den särskilda ersättningsmodellen får är enligt parterna avhängigt av i vilken utsträckning de har ett innehåll som är relevant för yrkesverksamma och ger kompetenser som efterfrågas nu och framöver på arbetsmarknaden. I många fall är samverkan mellan lärosäte och företrädare för arbetslivet, som företag, organisationer och arbetsmarknadens parter om behov av kompetens och utbildningarnas innehåll enligt parterna en förutsättning för att säkerställa att så blir fallet. Parterna vill särskilt lyfta behovet av att lärosätena tar initiativ till och skapar former för samverkan med företrädare för arbetslivet, såväl kring behov av kompetens som utbildningarnas innehåll. Att sådan samverkan äger rum är ett ömsesidigt intresse och ansvar för arbetsliv och lärosäten, och det är därför en förutsättning att även företag, organisationer och parter kontinuerligt prioriterar och sätter av tid och personella resurser till sådan samverkan.

Parterna ser även en möjlighet till att utbildningar som utvecklats för att möta yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov i samverkan mellan lärosäte och näringsliv med annan finansiering än den särskilda ersättningsmodellen, exempelvis inom KK-stiftelsens program expertkompetens, efter att projektfinansieringen löpt ut kan finansieras inom ramen för den särskilda ersättningsmodellen.

Parterna har utöver budskapet att resurstilldelningssystemet behöver reformeras för att bättre möta yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov, parallellt drivit förslaget att regeringen vid sidan av den ordinarie resurstilldelningen ska införa särskilda sökbara resurser till universitet och högskolor för att de i samverkan med näringslivet ska utveckla och samproducera utbildning för yrkesverksamma med utgångspunkt i KK-stiftelsens arbetssätt. En förutsättning för att ta del av resurserna ska enligt förslaget vara att näringslivet förbinder sig att delta i utvecklingen av utbildningarna.[11] Om den

[11] ”Parternas förslag om utbildningsutbud och validering med anledning av det nya huvudavtalet och omställningsstudiestödet” (2022) och ”Parternas förslag för att säkra ett utbildningsutbud anpassat till yrkesverksamma och omställningsstudiestödet och en väl fungerande validering i högskolan” (2024) vilken är Utbildningsdepartementet till handa.

särskilda ersättningsmodell som utredningen föreslår inte leder till tillräckligt kvalitativ och utbredd samverkan kan modellen enligt parterna behöva kompletteras med en särskild ersättning enligt det förslag som parterna tidigare lagt. Detta för att säkerställa att nödvändig samverkan sker för att utveckling av utbildning ska äga rum inom för kompetensförsörjningen strategiskt viktiga områden och där utvecklingen av kompetensbehoven på arbetsmarknaden är som snabbast.

2.5.5 UKÄ bör få i uppdrag att följa upp användningen av den särskilda ersättningsmodellen

Utredningens förslag: Universitetskanslersämbetet ska erhålla ett särskilt uppdrag att följa upp och utvärdera användningen av den särskilda ersättningsmodellen fyra till fem år efter införandet.

Parternas ståndpunkt
Parterna tillstyrker förslaget. Parterna anser att en grundläggande uppföljning av användningen av den särskilda ersättningsmodellen, med vissa nyckeltal, bör göras löpande av UKÄ från det att modellen införs. Om det visar sig att modellen inte nyttjas i den utsträckning som utredningen ser framför sig, kan justeringar behöva göras även tidigare än om fyra till fem år i syfte att öka nyttjandet. En mer grundlig utvärdering av användningen av den särskilda modellen sker lämpligen efter fyra till fem år som utredningen föreslår. I en sådan utvärdering är det centralt att parterna involveras.

2.6.1 Önskvärda egenskaper

Utredningens bedömning: Den särskilda ersättningsmodellen bör ha följande egenskaper:

1. Ge ett tydligt incitament för utveckling och vidmakthållande av utbildning för yrkesverksammas fort- och vidareutbildning samt omställning.
2. Minska den ekonomiska risken kopplad till osäkerheten i antal registrerade studenter och deras prestationer.
3. Ge en ersättning som täcker kostnader för utbildningar av hög kvalitet.
4. Minska eller eliminera otydligheten och konkurrensen kopplad till den normala ersättningsmodellen.
5. Vara enkel att tillämpa och inte ge upphov till höga administrativa kostnader.

Parternas ståndpunkt
Parterna delar utredningens bedömning. Att lärosäten ska ges bättre förutsättningar än idag att både utveckla, och över tid vidmakthålla, utbildning för yrkesverksamma har varit centrala aspekter i de reformförslag parterna gemensamt har drivit.[12] Idag, med det nuvarande resurstilldelningssystemet, saknas enligt parternas uppfattning generellt resurser och incitament för mer genomgripande utveckling av utbildning för yrkesverksamma i högskolan och satsningar på utbildning för yrkesverksamma görs främst under perioder lärosätena har resurser över eller tilldelas tidsbegränsade resurser. Likaså delar parterna utredningens bedömning att en ny modell behöver minska den risk lärosätena med nuvarande resurstilldelningsmodell har kopplat till osäkerhet om antal studenter och deras prestationer, liksom bedömningen att lärosätena behöver få en ersättning som täcker kostnader för utbildningar av hög kvalitet. Även övriga punkter anser parterna är rimliga egenskaper som en modell bör ha.

[12] ibid

2.6.3 Garantibasmodellen ska utgöra den särskilda ersättningsmodellen

Utredningens bedömning: Garantibasmodellen är den modell som bäst uppfyller de önskvärda egenskaperna. Den bör därför vara den modell som utgör den särskilda ersättningsmodellen.

Parternas ståndpunkt
Parterna delar utredningens bedömning. En modell som träder in med en garanterad ersättning för utbildningen när den normala ersättningsmodellen genom antalet studenter och deras prestationer ger en ersättning som understiger den garanterat minsta ersättningen, förefaller enligt parterna vara lämplig. Likaså anser parterna att det är lämpligt att den garanterade ersättningens storlek är proportionell mot utbildningens omfattning i antal högskolepoäng och oberoende av antal studenter och deras prestationer.

2.6.5 Den särskilda ersättningsmodellen ska ha tre olika nivåer

Utredningens förslag: Den särskilda ersättningsmodellen ska ha tre garantinivåer.

1. En lägre nivå som är applicerbar för utbildningar med upp till 15 studenter, eller med ett mindre behov av lärarresurser.
2. En mellannivå som gäller för ett normalt antal undervisningstimmar och motsvarande behov av arbetstid för lärare.
3. En högre nivå för utbildningar som har ett högt kostnadsläge i förhållande till normala utbildningar på grund av höga kostnader för utrustning, speciallokaler och drift. Den högre nivån ska även kunna användas för utbildningar som till sin natur eller sitt upplägg kräver betydligt mer lärarresurser än mellannivån.

Lärosätena ska fastställa lärosätesövergripande riktlinjer för användningen av de olika nivåerna.

Parternas ståndpunkt
Parterna tillstyrker utredningens förslag att den särskilda ersättningsmodellen ska ha tre garantinivåer som återspeglar olika behov av arbetstid, undervisningstid och resurser för att kunna genomföra utbildningen med hög kvalitet. Parterna bedömer även att det är rimligt att det är de faktiska förutsättningarna för den aktuella utbildningen som ska avgöra vilken av de tre nivåerna som ska användas, istället för att ta utgångspunkt i de skillnader i ersättningen för olika ämnesområden som finns i den ordinarie resurstilldelningsmodellen.

Parterna delar även utredningens slutsats att lärosätena behöver fastställa lärosätesövergripande riktlinjer för användning av de olika nivåerna för att uppnå en likvärdighet inom lärosätet, liksom slutsatsen att lärosätenas riktlinjer och hur de följs internt sedan ska kunna följas upp av UKÄ och Riksrevisionen.

2.6.6 Den särskilda ersättningsmodellens ersättningsnivåer

Utredningens förslag: De tre garantibasnivåerna ska ge följande ersättning i 2023 års kostnadsnivå.
- Den lägre nivån innebär en garantiersättning om 28 700 kronor per högskolepoäng.
- Mellannivån innebär en garantiersättning om 40 600 kronor per högskolepoäng.
- Den högre nivån innebär en garantiersättning om 52 500 kronor per högskolepoäng.

Parternas ståndpunkt
Parterna tillstyrker övergripande utredningens förslag. Parterna har svårt att mer ingående bedöma

utredningens härledning av specifika belopp, men vill understryka att vi delar utredningens uppfattning om vikten av att ersättningen i garantinivåerna som helhet, inklusive dimensioneringen av antalet arbetstimmar, baseras på att studenter ska erhålla en undervisning av hög kvalitet.

2.6.7 Krav på minst åtta studenter på en utbildning för tillämpning av den särskilda ersättningsmodellen

Utredningens förslag: För att garantiersättningen ska gälla ska utbildningen ha minst åtta registrerade studenter.

Parternas ståndpunkt

Parterna tillstyrker utredningens förslag. Det är rimligt med en undre gräns för garantimodellen och en gräns på minst åtta studenter förefaller som utgångspunkt vara rimligt avvägd.

2.6.9 Utveckling av nya utbildningar kan ersättas inom den särskilda ersättningsmodellen

Utredningens förslag: Inom den särskilda ersättningsmodellen ska ersättning ges för utveckling av ny utbildning. Ersättningen för utveckling av utbildning ska vara densamma som garantibasersättningen, det vill säga 28 700 kronor, 40 600 kronor eller 52 500 kronor i 2023 års kostnadsnivå per högskolepoäng helt eller delvis nyutvecklad utbildning. Valet av ersättningsnivå ska vara på samma nivå som den garantiersättningsnivå som planeras gälla för den färdigutvecklade utbildningen. För att ersättning för utveckling ska ges ska faktisk utveckling av ny utbildning ha skett som står i proportion till ersättningens storlek, annars lämnas en lägre ersättning än de angivna beloppen. Dessutom ska omfånget av ny utbildning minst uppgå till 1,5 högskolepoäng.

Parternas ståndpunkt

Parterna tillstyrker förslaget. Att lärosätena inom den särskilda ersättningsmodellen ska få ersättning för utveckling av ny utbildning är centralt för att de både ska kunna bygga ut och sedan kontinuerligt förnya och anpassa sitt utbildningsutbud till yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov. Behovet av särskilda resurser för att ge förutsättningar för mer genomgripande utveckling av ny utbildning för yrkesverksamma är även något som parterna lyft som centralt i inspel till nuvarande och tidigare regering.[13]

Parterna delar även utredningens slutsats om att utbildningar riktade till yrkesverksamma ofta kan ha ett större behov av resurser för utvecklingsarbetet än annan utbildning. Detta bland annat för att utbildningarna, som utredningen konstaterar, behöver anpassas efter yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov. Liksom utredningen bedömer parterna att sådan anpassning i många fall kräver samverkan med företrädare för arbetslivet, som företag, organisationer och arbetsmarknadens parter, vilket kräver resurser. En annan aspekt som utredningen lyfter fram är att utbildningens form, med krav på korta utbildningar med ett fokuserat innehåll, sannolikt bidrar till att behovet av utbildningsresurser är proportionerligt större än för längre kurser. Parterna delar även denna slutsats.

Parterna finner vidare att utredningens förslag om att ersättningen för utveckling av ny utbildning per högskolepoäng ska motsvara storleken på den garanterade ersättningsnivån som planeras gälla för

[13] ibid

utbildningen, förefaller vara rimligt avvägt. Parterna tillstyrker även utredningens förslag om att ersättningen även ska kunna utgå för utveckling av en delvis ny utbildning, något som enligt parterna är centralt för att ge förutsättningar för kontinuerliga uppdateringarna av utbildningar sett till såväl innehåll som format. Parterna delar därtill utredningens slutsats om att omfånget av ny utbildning måste uppgå till minst 1,5 högskolepoäng för att ersättning för utveckling av utbildning ska utgå.

2.6.10 Den särskilda ersättningsmodellen och produktivitetsavdraget

I avsnittet tar utredningen upp följande:

”Verksamhet vid svenska universitet och högskolor anses kunna öka sin produktivitet i samma utsträckning som den privata tjänstesektorn. Därför räknas inte anslagen till lärosätena upp för att fullt ut täcka kostnadsökningar, utan ett avdrag, kallat produktivitetsavdraget, görs från ersättningsnivåerna i den normala resursfördelningsmodellen. Den särskilda ersättningsmodellens utformning med en garantinivå är särskilt känslig i detta sammanhang. Ett produktivitetsavdrag som gör att de föreslagna garantinivåerna inte kan täcka kostnader för behovet av undervisning, gör att modellen inte har avsedd funktionalitet. Utbildning för yrkesverksamma behöver kunna vara ekonomiskt bärkraftiga i sig, för att dessa utbildningar ska vidmakthållas under längre tid.”

Parternas ståndpunkt
Parterna delar utredningens analys. Parterna konstaterar samtidigt att utredningen, som enligt sitt uppdrag endast ska ge förslag på åtgärder som kan hanteras inom nuvarande ekonomiska ramar, inte har lagt något förslag. Då frågan är av avgörande betydelse för att den särskilda ersättningsmodellen över tid ska kunna uppnå den avsedda effekten att ge lärosätena goda ekonomiska möjligheter att utveckla och upprätthålla ett utbud av utbildning av hög kvalitet som möter yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov, efterlyser parterna att regeringen i propositionen kompletterar utredningens förslag på ett sätt som säkerställer att värdet av den särskilda ersättningsmodellen inte urholkas över tid. Hur detta kan åstadkommas bör enligt parterna vara upp till regeringen att lägga förslag på, men en möjlighet skulle enligt partnerna exempelvis kunna vara ett slopat eller lägre produktivitetsavdrag för de utbildningar som ges inom den särskilda ersättningsmodellen.

2.6.12 Fort- och vidareutbildning för yrkesverksamma kan nå en nivå på 5 procent av utbildningsanslaget

Utredningens bedömning: Fort- och vidareutbildning samt omställning för yrkesverksamma kan nå en nivå som motsvarar 5 procent av det totala utbildningsanslaget, vilket för 2024 motsvarar 1.45 miljarder kronor

Parternas ståndpunkt
Parterna anser att utredningens bedömning om att fort- och vidareutbildning för yrkesverksamma, som det definieras i den aktuella promemorian, kan nå en nivå som motsvarar 5 procent av det totala utbildningsanslaget är en rimlig målsättning. Parterna delar även utredningens bedömning att utvecklingen av nya korta kurser för yrkesverksamma behöver ske successivt, för att bygga upp verksamheten och skapa utbildningar med både hög kvalitet och relevans. Ambitionen behöver dock enligt parterna vara en hög utbyggnadstakt av utbildningarna inom den särskilda ersättningsmodellen, då behoven bland yrkesverksamma är stora och de omfattande

kompetensbristerna på arbetsmarknaden hämmar såväl Sveriges konkurrenskraft, tillväxt, innovationsförmåga och välstånd som den digitala och gröna omställningen.

Utredningen har haft att förhålla sig till att den enligt uppdraget ska lägga förslag som kan hanteras inom nuvarande ekonomiska ramar. Parterna bedömer dock att det fram till att en modell för omfördelning av resurser är i bruk krävs att lärosätena tillförs nya resurser för utbildningar inom den särskilda ersättningsmodellen. Dessa resurser behöver ges utöver de nuvarande takbeloppen för grundutbildningen. Det är enligt parternas bedömning nödvändigt för att sektorn som helhet ska börja nyttja den nya särskilda ersättningsmodellen tillräckligt snabbt och i tillräcklig omfattning för att möta behoven av ny kompetens hos yrkesverksamma och på arbetsmarknaden. Utan nya resurser utöver takbeloppen kan lärosätena ur ett ekonomiskt hänseende lika gärna i huvudsak fortsätta med det utbud de redan har.

Särskilt viktigt är det att nya resurser tillförs utanför takbeloppen för att lärosäten som domineras av programutbildningar och som normalt når upp till sina takbelopp ska ges incitament och rimliga förutsättningar att använda den särskilda ersättningsmodellen. Även om olika lärosäten ska kunna välja att använda den särskilda ersättningsmodellen i olika uträckning, kan behoven av vidareutbildning och omställning för yrkesverksamma enligt parterna inte tillgodoses av enbart några få lärosäten. Alla slags lärosäten behöver enligt parterna bidra utifrån sina respektive styrkor och förutsättningar. Exempelvis behövs den kunskap och de resurser som finns på mer forskningstunga lärosäten för att kunna erbjuda utbildning på avancerad nivå inom områden där utvecklingen är som allra snabbast.

2.6.14 Lärosätena och UHR behöver utveckla möjligheten att söka, anmäla intresse och antas till utbildningar för yrkesverksamma

I avsnittet belyser utredningen behov av förändring i andra regelverk och system som inte har varit en del av utredningens uppdrag, men som utredningen bedömer påverkar nyttjandet och utfallet av den särskilda ersättningsmodellen.

Parternas ståndpunkt

Även om det är frågor som inte har ingått i utredningens uppdrag så vill parterna understryka betydelsen av det utredningen lyfter avseende dels vikten av att yrkesverksamma kan hitta utbildningar av intresse för fort- och vidareutbildning samt omställning, dels att ansökningsförfarandet behöver snabbas upp för korta kurser. Parterna delar utredningens slutsats att nuvarande möjligheter att hitta utbildningar, som Antagning.se och Studera.nu, inte är utformade för att specifikt stödja yrkesverksamma. Parterna bedömer även att det finns en uppenbar risk att yrkesverksamma inte i tillräcklig utsträckning hittar lämpliga utbildningar som motsvarar deras behov, inklusive de utbildningar som kommer att ges inom ramen för den särskilda ersättningsmodellen. En sådan situation minskar avsevärt effekten och nyttan av den särskilda ersättningsmodellen för såväl yrkesverksamma som arbetsmarknadens kompetensförsörjning.

Parterna delar utredningens uppfattning om att lärosätena tillsammans med Universitets- och högskolerådet (UHR) behöver utveckla sökmöjligheten och presentationen av dessa utbildningar, så att det blir bättre anpassat för yrkesverksamma. Parterna föreslår att regeringen snarats möjligt ger lärosätena och berörda myndigheter ett uppdrag om detta och avsätter erforderliga resurser för ändamålet. Parterna delar även utredningens slutsats om att även utformningen av själva

ansökningsförfarandet kan förenklas, för att yrkesverksamma lättare ska kunna anmäla intresse för en utbildning.

Parterna instämmer därtill i att det tar för lång tid från det att en anmälan behöver vara inkommen till att en eventuell utbildning påbörjas och att detta problem kommer att accentueras för korta kurser. Parterna delar utredningens uppfattning om att det därför är viktigt att en översyn över antagningsförfarandet görs i syfte att snabba på processen. Regeringen bör enligt parterna ge ett uppdrag till UHR att i samverkan med lärosätena utveckla ansökningsprocessen. Parterna vill poängtera att det är centralt att utvecklingen av ansökningsförfarandet även koordineras med hur utformningen av ansökningsomgångarna till omställningsstudiestödet påverkar möjligheterna att erhålla omställningsstudiestöd, så att de som vill läsa korta kurser med omställningsstudiestöd får goda möjligheter att göra det.

Parterna delar även utredningens slutsats om att lärosätena kan behöva utveckla de administrativa rutinerna kring nya utbildningar i syfte att göra dem mindre tidskrävande, för att utbyggnaden av ny utbildning för yrkesverksamma ska kunna äga rum i tillräckligt hög takt.

2.6.15 Lärosätena behöver utveckla samarbetet med arbetsmarknadens parter

I avsnittet belyser utredningen att det krävs att lärosätena aktivt arbetar med olika företrädare från arbetsmarknaden.

Parternas ståndpunkt

Parterna delar utredningens slutsats att den kraftiga utbyggnaden av relevant utbildning för yrkesverksamma som svarar mot behoven på arbetsmarknaden, kommer att kräva att lärosätena arbetar aktivt med olika företrädare från arbetsmarknaden, och att sådan samverkan kan behöva ske både nationellt och regionalt.[14] Parterna delar även utredningens beskrivning om att initiativ till att utveckla nya utbildningar ofta kommer från enskilda lärare med relevant kompetens, men att det samtidigt är viktigt att det på övergripande nivå inom lärosätet, eller inom en fakultet eller motsvarande, finns stöd och processer som samordnar arbetet med att identifiera behoven på arbetsmarknaden.

Parterna anser även att företag, organisationer och arbetsmarknadens parter nationellt och regionalt behöver ta ett ökat ansvar för att samverka med lärosätena och för att mer systematiskt identifiera och tydliggöra de kompetensbehov som finns bland yrkesverksamma och på arbetsmarknaden till lärosätena. Det görs bland annat partsgemensamma sektorsvisa kartläggningar av kompetensbehoven.[15] Parterna delar utredningens slutsats att det behöver skapas samverkansplattformar där olika behov och önskemål kan diskuteras. Institutionella former för samverkan där företrädare för lärosäten respektive arbetslivet kontinuerligt kan diskutera behov och förväntade behov på kort och lång sikt är enligt parterna centralt för att kunna öka utbudet av utbildning som möter yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov.

[14] Parterna har även i promemorian ”Parternas förslag om utbildningsutbud och validering med anledning av det nya huvudavtalet och omställningsstudiestödet” lyft att det behövs ekonomiska incitament för samverkan i ett nytt resurstilldelningssystem som avser hela grundutbildningen.
[15] Industrin, Handeln, Tjänstesektorn.

Parterna instämmer även i slutsatsen att arbetsmarknadens parter kan spela en viktig roll för att kanalisera och samordna olika intressen så att de blir tydliga för lärosätena.

2.7.1 Den särskilda ersättningsmodellen behöver kompletteras med en komponent för att omfördela resurser mellan lärosäten

Utredningens bedömning: Den särskilda ersättningsmodellen behöver ytterligare en komponent för att omfördela resurser mellan lärosäten till förmån för utbildningar för yrkesverksamma, så att den kompetens som finns vid olika lärosäten bäst ska komma till nytta. Denna omfördelning behövs dessutom som ytterligare incitament för att lärosäten ska få kraft att göra interna omfördelningar till förmån för dessa utbildningar.

Parternas ståndpunkt
Parterna delar utredningens bedömning om det inte är tillräckligt att införa en modell med garanti för minsta ersättning och medel för utveckling av ny utbildning. Parterna instämmer med utredningen om att den särskilda ersättningsmodellen därför även bör kombineras med en komponent för omfördelning av resurser, för att lärosätena totalt ska ha incitament att ge utbildningar som riktar sig till yrkesverksamma inom den särskilda ersättningsmodellen. Det är enligt parterna rimligt och nödvändigt med viss omfördelning både mellan och inom lärosäten.

2.7.2 En modell för omfördelning av resurser ska införas

Utredningens förslag: Det ska införas en modell för omfördelning av anslag mellan lärosäten. Denna modell ska ge incitament och omfördela anslag så att utveckling av utbildning för fort- och vidareutbildning samt omställning för yrkesverksamma premieras.

Parternas ståndpunkt
Parterna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag, med förbehåll för att så väl omfördelningsmodellens utformning och dess effekter kan behöva utredas och analyseras närmare innan den införs.

En omfördelning av resurser som ska gynna lärosäten med god volym av fort- och vidareutbildning och omställning för yrkesverksamma är sannolikt nödvändig för att volymen utbildning för yrkesverksamma ska öka. En sådan mekanism bör, som utredningen anger, även ge incitament för lärosäten att omfördela internt från annan utbildning till utbildning för yrkesverksamma.

Även modellen för omfördelningen, att varje lärosäte bidrar till en omfördelningspott i relation till lärosätets ram för utbildningsanslaget och att omfördelningspotten fördelas ut till lärosätena i relation till den andel av särskild ersättning som lärosätet har, förefaller enligt parterna som en rimlig modell.

2.7.3 Modellen för omfördelning av resurser ska också ha en komponent som premierar examina

Utredningens förslag: Modellen för omfördelning av anslag ska ha en komponent som premierar examina utöver att premiera utbildning för yrkesverksammas fort- och vidareutbildning samt omställning.

Parternas ståndpunkt
Parterna delar utredningens bedömning om att det kan behövas ytterligare en komponent i omfördelningsmodellen så att inte det utredningen benämner som grundläggande utbildning ska missgynnas. Parterna bedömer dock att den omfördelning på grundval av lärosätenas ekonomiska värde för samtliga examina som utredningen föreslår, det vill säga intäkter av anslag som använts för utbildningar kopplade till dessa examina, kan behöva utredas ytterligare avseende dess närmare utformning och effekter innan den införs.

Parterna bedömer att modellen för omfördelning, att varje lärosäte bidrar med samma andel av sin ram för utbildningsanslaget och att omfördelningspotten därefter delas ut i proportion till varje lärosätes andel av det totala examensvärdet för samtliga lärosäten, förefaller rimlig.

2.7.5 En balans mellan omfördelning baserat på fort och vidareutbildning respektive examina behövs

Utredningens förslag: Vid dimensioneringen av de två komponenterna i omfördelningsmodellen ska det uppnås en balans mellan dem, så att omfördelningens övergripande effekt blir ungefär av samma storlek. Omfördelningseffekten föreslås vara begränsad, så att lärosätena inte drabbas alltför hårt ekonomiskt på årsbasis.

Parternas ståndpunkt:
Parterna delar utredningens slutsats att de två komponenterna av omfördelningsmodellen behöver dimensioneras så att effekterna av omfördelningen blir ungefär likartad för båda dessa delar. Parterna tillstyrker även utredningens förslag om att omfördelningspotten inte bör vara alltför stor, och bedömer att utredningens slutsats att även mindre omfördelning bör ge en god effekt, förefaller vara rimlig.

2.7.7 Små högskolor och enskilda utbildningsanordnare undantas den särskilda ersättningsmodellen

Utredningens förslag: De statliga universiteten och högskolorna samt Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping kan använda den särskilda ersättningsmodellen inom utbildning. Försvarshögskolan berörs inte av förslaget då lärosätet omfattas av andra avräkningsregler. Sveriges Lantbruksuniversitet berörs inte eftersom lärosätet inte erhåller anslag för utbildning inom utgiftsområde 16. För övriga enskilda utbildningsanordnare gäller särskilda regler. Endast 26 lärosäten är del av omfördelningsmodellen.

Parternas ståndpunkt
Parterna tillstyrker utredningens förslag.

2.7.8 Universitetskanslersämbetets roll kopplat till omfördelningssystemet

Utredningens förslag: Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska få uppdraget att utveckla omfördelningsmodellen enligt utredningens grundprinciper. Dessutom ska UKÄ årligen leverera underlag för omfördelningen till Regeringskansliet. Omfördelningen ska införas fem år efter att den särskilda ersättningsmodellen är införd.

Parternas ståndpunkt
Parterna tillstyrker utredningens förslag. Parterna delar utredningens slutsats att

omfördelningsmodellen inte kan tillämpas omedelbart, eftersom den bygger på lärosätenas användning av den särskilda ersättningsmodellen och lärosätena behöver tid för att anpassa sin utbildningsverksamhet genom att utveckla nya utbildningar för yrkesverksamma. Parterna delar vidare utredningens slutsats att omfördelningssystemet bör införas fem år efter att en särskild ersättning för fort- och vidareutbildning och omställning för yrkesverksamma är tagen i bruk.

Utredningen har behövt förhålla sig till sitt uppdrag att lämna förslag som håller sig inom nuvarande ekonomiska ramar. Som parterna lyft tidigare i remissvaret bedömer parterna dock att det är nödvändigt att även nya resurser tillförs lärosätena för utbildning inom den särskilda ersättningsmodellen utöver nuvarande takbelopp, fram till att en omfördelningsmodell införs. Parterna bedömer att lärosätena annars inte kommer att börja nyttja den särskilda ersättningsmodellen i den omfattning som är nödvändig för att möta yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov. Utan nya resurser ges lärosätena enligt parterna inte heller tillräckliga förutsättningar, att som utredningen beskriver, anpassa sitt utbud innan en omfördelningsmodell införs.

Parterna tillstyrker att UKÄ ska få i uppdrag att utveckla omfördelningsmodellen. Som parterna tidigare lyft ser vi behov av ytterligare analys av såväl utformning som effekter innan en omfördelningsmodell införs. Parterna delar därtill utredningens slutsats att UKÄ bör få i uppdrag att årligen beräkna ett underlag för omfördelningen liksom att göra simuleringar av omfördelningssystemet innan det införs.

2.7.10 Nya resurser för fort- och vidareutbildning till utvalda lärosäten och ämnesområden

Utredningen konstaterar att vissa lärosäten som har en mycket liten andel fristående kurs har svårt att initialt bygga upp ny utbildning för yrkesverksamma utan att dra ner på grundläggande utbildning. Utredningen konstaterar vidare att detsamma gäller vissa utbildningsområden som domineras av programutbildningar. Utredningen lyfter, även om det ligger utanför utredningens direktiv, att regeringen för att snabbare kunna ge lärosäten och områden, som bedöms vara viktiga för fort- och vidareutbildning för yrkesverksamma, en möjlighet att utveckla relevanta utbildningar kan välja att fördela extra anslag för detta ändamål.

Parternas ståndpunkt

Parterna delar utredningens analys. Parternas slutsats är, som beskrivits tidigare i remissvaret, att lärosätena generellt behöver tillföras särskilda nya resurser utöver befintliga takbelopp för den särskilda ersättningsmodellen, fram till dess att en omfördelningsmodell tagits i bruk. Om det inte görs bedömer parterna att risken är stor att lärosätena har för svaga incitament att använda den nya särskilda ersättningsmodellen med konsekvens att utbygganden inte sker i den hastighet och omfattning som är nödvändig för att möta yrkesverksammas behov av utbildning och arbetsmarknadens behov av kompetens. Parterna bedömer att behovet av att tillföra lärosätena nya resurser för att den särskilda modellen ska användas i tillräcklig utsträckning är generellt för sektorn, men delar utredningens uppfattning om att behoven av nya resurser för utbildning av yrkesverksamma kan vara särskilt omfattande hos vissa lärosäten med liten andel fristående kurs. Parterna delar även utredningens uppfattning om att det samma gäller för vissa utbildningsområden som domineras av programutbildningar.

3 Ikraftträdande och genomförande

Utredningens förslag: Den särskilda ersättningsmodellen för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma kan införas från och med budgetåret 2026. Den delen av ersättningsmodellen som rör omfördelning mellan lärosäten kan införas från och med budgetåret 2031 baserat på åren 2026–2030.

Parternas ståndpunkt

Parterna tillstyrker utredningens förslag om att den särskilda ersättningsmodellen för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma ska införas från och med budgetåret 2026. Parterna bedömer att behovet av ett utbildningsutbud som är bättre anpassat efter yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov är både omfattande och brådskande. Det är enligt parterna därför mycket angeläget att systemet kan börja tillämpas redan under nästa år.

Parterna delar utredningens uppfattning om att en omfördelningsmodell kan införas från och med budgetåret 2031 baserat på åren 2026-2030.